

Etika – vědní obor, základní pojmy, význam etiky v ošetrovatelské praxi

- **Definice etiky:** Etika je vědní disciplína, která se zabývá studiem morálních hodnot, norem a pravidel chování, a jejich aplikací v lidském jednání.
- **Historie etiky:** Od antického Řecka (Sokrates, Platón, Aristoteles) až po moderní etiku (Immanuel Kant, utilitarismus, deontologie).
- **Etika v ošetrovatelské praxi:** Etika v ošetrovatelství se soustředí na principy, jako je respektování autonomie pacientů, spravedlnost, beneficence (prospěch pacientů) a non-maleficence (neškodit).

Doporučené zdroje:

- Kapitola o etice v ošetrovatelství v učebnicích ošetrovatelství. (Kutnohorská, J., *Etika v ošetrovatelství*, Grada, 2007).

Etické kodexy a normy v práci sestry

- Etické kodexy jsou soubor pravidel a doporučení, které určují, jak by měl zdravotnický personál jednat v konkrétních situacích.
- **Mezinárodní kodex etiky pro sestry (ICN)** – obsahuje zásady jako úcta k lidským právům, důstojnosti pacienta, zachování důvěrnosti a respektování pacientovy autonomie.
- Etické normy pomáhají sestrám v rozhodování o tom, jak se chovat v etických dilematech, jako jsou konflikty mezi právem pacienta na rozhodování a povinností zdravotníka poskytovat nejlepší možnou péči.

Doporučené zdroje:

- Mezinárodní etický kodex pro sestry ICN (dostupný online na stránkách Mezinárodní rady sester)
- Etický kodex ČAS (dostupný online na stránkách Česká asociace sester)

Evropská charta práv a svobod, Úmluva o dětských právech

- **Evropská charta práv a svobod** je dokument, který chrání lidská práva a svobody na evropském kontinentu, a je nezbytné, aby zdravotníci při své práci respektovali tato práva.
- **Úmluva o dětských právech** (adoptovaná OSN) chrání práva dětí na život, zdraví, ochranu před násilím a zneužíváním a zajišťuje právo na vývoj a vzdělání.
- V ošetrovatelské praxi to znamená, že zdravotníci mají povinnost zajistit dětem bezpečné prostředí, které respektuje jejich specifické potřeby.

Doporučené zdroje:

- Texty Evropské charty práv a svobod (oficiální dokumenty EU)
- Úmluva o právech dítěte OSN (dostupná na stránkách OSN)

Úmluva o lidských právech a biomedicíně:

- **Úmluva o lidských právech a biomedicíně (Oviedo, 1997):** Tento dokument stanoví etické principy pro biomedicínský výzkum a praxi, zejména ochranu lidské důstojnosti a integrity v kontextu medicíny a vědeckého výzkumu.
- **Principy etiky:** Autonomie pacienta, informovaný souhlas, ochrana před nátlakem a manipulací.

Doporučené zdroje:

- Úmluva o lidských právech a biomedicíně (Oviedo, 1997)
- Kapitola o právních aspektech biomedicínského výzkumu.

Helsinská deklarace:

- **Helsinská deklarace (1964):** Etická pravidla pro lékařský výzkum, která zdůrazňují zásady informovaného souhlasu, ochrany účastníků výzkumu a prevence zneužívání vědeckých metod na lidech.
- **Důraz na etiku:** Zaručuje ochranu účastníků klinických studií a zajišťuje, aby výzkum probíhal s ohledem na lidskou důstojnost.

Doporučené zdroje:

- Text Helsinské deklarace (dostupný online na stránkách Světové zdravotnické organizace WHO).

Mezinárodní pravidla pro chování sestry z roku 1964:

- **Pravidla chování pro sestry:** Tento dokument definuje etické normy a standardy chování pro sestry, včetně jejich povinností vůči pacientům, profesi a kolegům.
- **Klíčové body:** Respektování pacientovy autonomie, ochrana jeho práv, profesionální kompetence.

Doporučené zdroje:

- Mezinárodní pravidla chování pro sestry z roku 1964 (dostupné online na stránkách ČAS).

Etické normy v ošetrovatelském povolání

- Etické normy se týkají specifických profesních standardů, které určují, jak by měly sestry jednat v různých situacích, například při poskytování péče o umírající pacienty nebo při komunikaci s rodinou pacienta.
- Klíčové zásady zahrnují **respekt k pacientově důstojnosti**, **autonomie** pacienta (právo na rozhodování o vlastní léčbě), **spravedlnost** a **neutrannost**.

Doporučené zdroje:

- Etický kodex České asociace sester
- Učebnice ošetrovatelství a etiky.

Základní úkoly sestry (ICN 1973)

- **Mezinárodní rada sester (ICN)** v roce 1973 definovala základní úkoly zdravotních sester, které zahrnují poskytování kvalitní péče, prevenci nemocí, edukaci pacientů a rodin, a podporu pacientovy autonomie.
- Zdravotní sestry mají být nejen pečovatelkami, ale i **advokátkami** pacientů, což znamená hájit jejich práva a potřeby.

Doporučené zdroje:

- ICN 1973 – „Základní úkoly sestry“

Práva pacientů, včetně práv dětí:

- **Práva pacientů:** Zaručení práva na informovaný souhlas, ochranu soukromí, přístup k péči a léčbě, svobodný výběr lékařské péče.
- **Specifika práv dětí:** Právo na ochranu zdraví, právo na ochranu před zneužíváním, právo na účast na rozhodování o léčbě (s ohledem na věk).

Doporučené zdroje:

- Právní předpisy týkající se práv pacientů v ČR.
- Úmluva o právech dítěte.

Specifická práva podle věku pacientů a specifických ošetrovatelských oblastí

- Práva pacientů se mohou lišit podle věku a zdravotního stavu, např. **novorozenci a kojenci** mají jiný právní rámec než dospělí pacienti.
- U specifických ošetrovatelských oblastí (např. geriatric, neonatologie, psychiatrie) jsou přítomna další specifika v oblasti práv pacientů, které vyžadují citlivý přístup a etické rozhodování.

Doporučené zdroje:

- Ošetrovatelské příručky a specifika péče pro různé věkové kategorie

Etické a morální aspekty v rozdílných kulturách:

- **Kultura a etika:** Jak kulturní tradice, náboženství a etické hodnoty ovlivňují rozhodování v ošetrovatelské praxi (např. v případě transgeneračního respektu nebo náboženských rozdílů).
- **Rovnost mužů a žen:** Vliv kulturních aspektů na roli žen a mužů v ošetrovatelství.

Doporučené zdroje:

- Kapitoly o kulturní kompetenci v ošetrovatelství.(Kutnohorská, J., *Multikulturní ošetrovatelství*, Grada, 2013).
- Případové studie týkající se multikulturní péče.

Aktuální etické problémy v ošetrovatelské praxi:

- **Thanatologie, eutanázie, transplantologie, asistovaná reprodukce, interrupce, domácí násilí:** Etické dilema spojená s každým z těchto problémů a jak je řešit v praxi.
- **Právní úpravy v ČR:** Jak jsou tyto otázky řešeny v českém právním systému a jaký mají vliv na ošetrovatelskou praxi.

Doporučené zdroje:

- Odborné články a monografie na daná témata.
- Legislativní dokumenty (např. zákon o zdravotní péči, zákon o ochraně práv pacientů).